

*А.В. Павлов, Управління Національного банку України
в Донецькій області*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БЕЗВІЙЗНОГО НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ

На думку експертів, рівень ризиків в банківській системі України вищий ніж в Казахстані і Росії з причин, що пов'язані в основному з макроекономічною і політичною невизначеністю. Крім того, швидке зростання і висока концентрація кредитних портфельів в поєднанні з низькою платіжною культурою і недостатньою ефективністю процедур кредитного захисту можуть призвести до серйозних проблем в майбутньому. У зв'язку з цим актуальним завданням банківського нагляду є підвищення його ефективності. Це завдання слід розглядати у двох аспектах: стратегічному (системному) і операційному. Підходи, вироблені світовою практикою для підвищення продуктивності банківського нагляду, в цілому зводяться до переходу на ризико-орієнтований нагляд. Можна вважати, що в Україні є мінімально необхідні можливості для розвитку ризико-орієнтованого нагляду. На сьогодні практичне завдання полягає в здійсненні чергового етапу роботи з формування цієї системи. У зв'язку з цим доцільно зосередити увагу на умовах функціонування нагляду, а точніше на удосконаленні роботи окремих його форм, зокрема безвізного (дистанційного або зовнішнього) нагляду.

Водночас слід зазначити, що підвищення ефективності нагляду необхідно розглядати в сукупному зв'язку функціонування всіх його складових – ліцензування, інспектування і безвізного нагляду.

Практичними завданнями при впровадженні структурних компонентів ризико-орієнтованого нагляду щодо поліпшення роботи безвізного нагляду, які належить вирішувати у найближчій перспективі, є:

- формування класичної системи раннього реагування, що базується на прогностичному ефекті статистичних моделей функціонування банків і їх однорідних груп;
- запровадження інституту кураторів банків (зараз цьому передуює експеримент у ряді територіальних управлінь Національного банку України);
- поліпшення координації функцій безвізного нагляду та інспектування.

Суть системи раннього попередження (реагування) полягає в тому, щоб спробувати виявити не тільки реальні проблеми діяльності банку на

ранній стадії, але і схильність його до проблем для того, щоб визначити режим нагляду за банком, а за наявності реальних проблем – заходи наглядового реагування, які найбільш необхідні в даній ситуації.

“Курирування” – природний інструмент будь-якого контролю, а не тільки банківського нагляду. На сьогодні згідно з метою банківського нагляду існує розподіл функцій щодо нагляду за банками між Центральним апаратом і територіальними управліннями Національного банку України, а також закріплення відповідних банків за відповідальними працівниками служби банківського нагляду кожного територіального управління, де знаходяться банки – юридичні особи. Це і є свого роду “куратор” банку. Завдання полягає в тому, щоб визначити базові підходи, розробити нормативну базу, провести експеримент з діяльності кураторів в банках, які на це дають добровільну згоду, і розумно формалізувати цей інститут, тобто надати йому офіційний статус.

Використання інституту кураторів, як показує міжнародна і російська практика, дозволяє поліпшити координаційні і субординаційні зв'язки в нагляді, підвищити їх ефективність. Тому розвиток цього інституту повинен сприяти переходу від формального нагляду до мотивованого судження.

Підбиваючи підсумки сказаного щодо питання вдосконалення функціонування безвізного нагляду, необхідно зазначити таке:

- підвищення ефективності безвізного нагляду допускає розвиток мотивованого початку, тобто його орієнтацію на ризики банківської діяльності.
- завдання з підвищення ефективності банківського нагляду в цілому можуть бути успішно вирішені, зокрема шляхом вдосконалення роботи безвізного нагляду і координації його функцій з інспектування.